GAZET'A TRANSILVANIEI.

Gazet'a ese de 2 ori: Joi'a si Dumines'a, Foi'a, candu concedu ajutóriale. — Pretiulu: pe 1 anu 10 fl., pe $^1/_2$ 5 fl. v. a. Tieri esterne 12 fl. v. a. pe unu anu séu $2^1/_2$ galbini mon. sunatória.

Anulu XXXVIII.

Se prenumera la postele c. si r., si pe la DD. correspondenti. — Pentru serie 6 cr. Tax'a timbrala a 30 cr. de fiecare publicare.

Nr. 21 **Brasiovu 28|16 Martiu** **1875.**

Brasiovu, 27/15 Marte 1875.

Fusiunea tuturoru partiteloru intr'un'a, si aceasi inca liberale, in verce statu e garanti'a sustarii si a prosperarii lui cea mai secura, cea mai culminante. Asta suppositiune ne fermecá animele, candu vedeamu pornirile partiteloru aplecate la una fusiune, cu scopu generale de a pune numerulu cu totii spre a salvá statulu comunu din crisele lui finantiari si economice, in cari cadú sub Deschismu. Inse la fractiunea panei ce esi de suptu obrocu mai multu, decatu déue partite eminentu maghiare: deachian'a si tiszaian'a, ambe imbraciusiate suptu una flamura si mai maghiara, sub numire de „liberale." Dictum, factum, deliberatum si aceste déue partite maghiare, nu ungare, se fusionara cu cea mai entusiastica solenuitate nu numai in Buda-Pest'a si Clusiu, cum vediaramu in nr. tr., ci petutindenea se continua inca si cu banchete.

Ne pune inse la mirare, ca in clocotulu entusiasmului fusionisticu „partit'a liberale," imbetata dór' de maghiarismu, neci ea cá atare nu crestéza si existenti'a de partite nationali nemaghiare, cá cum nationalitatile nemaghiare ar' fi numai a cincea róta la carulu statului Ungariei, uitandusi in aerulu exclusivitatii loru de basea existintii lui pana adi, pe care lu asiedia intemeitoriulu seu S. Stefanu, candu dise: „Regnum unius linguae fragile et imbecile est." Ceea ce atata insemnéza: ca singura numai perfect'a egalitate intre tóte natiunile si popórele Ungariei póte face remnulu Ungariei forte si durabile.

Pe catu ne invitá mai tare aspiratiunile unei ere millenarie de una perfecta egalitate liberale, la asemene metamorfosire pentru statu, pe atata — trebue se o spunemu fora farisaismu — pe atatu, dicu, ne implú cu indignatiune mai potentiata trist'a visiune, ca numai déue partite ultra maghiare, exclusive si una si alta, se fusionara si inca dór' chiaru in capulu nostru, alu celorlalte nationalitati, cá, intrunindu una partita mai tare, se ne póta si mai bine ascunde sórele politico nationale. Acésta ni o spunu chiaru si diariale fusionistice, ponendune in perspectiva si sabi'a lui Brennus, ceea ce va deveni acésta fusiune facia cu pretensiunile nationalitatiloru. Ce e mai multu, ca chiaru si „Pester Lloyd," diurnalulu officiale, intr'unu articulu de fondu despre festivitatile fusionistice din Clusiu, nu se sfiesce a o dice pe facie, ca uninduse maghiarii in Transilvani'a intrun'a partita „cea ce si venéza regimulu de adi, atunci s'a facutu impossibila tóta lupt'a ulteriére a nationalitatiloru transilvane." —

Si mai categoricu prenuncia „P. Ll." romaniloru si sasiloru de aceste, candu dice: „E mai rusinatoriu, ca Ungari'a pana acum inca nu avú fortí'a de a assimila partea maghiarésca a Transilvaniei. Pe tóte cararile, in viati'a de partite, in societate, in directiunea politica inse intiepenesce in faciane unu particularismu, care séu se retrage dupa cortine artificióse, séu ca ridica pretensiuni la transactiuni. Se aducu in frunte interesse specifice ardelene, fora a si precugetá, cata ironia esse de aici pentru unitatea nedivisibile a vitiei maghiare, si pentru interesse particulari se cauta adese satisfactiunea de a se favorisá unele personalitati singuratice, fora a cugetá, catu de tare se compromita prin acésta cugetulu politicu alu Uniunei." Si dup'acea insira pecatele maghiare, ca ei se multiamescu cu faceresa unei legi fora a staruí a o pune si in praxe, in catu privitoriu la uniune au intratu in locui unu separatismu infioratoriu: deosebire in administratiunea justitiei, in relatiunile urbariali, si manuarea securitatii publice, ma si in aplicarea dreptului de alegere, cu tóta uniunea. La acésta s'a mai adausu neferícit'a córta a partiteloru de dreptu de statu, care nimicí totu simburele solidaritatii interesseloru, asia, incatu inainte cu vro cateva luni erá p'aci se se formeze una partita maghiara speriale transilvana. Dér' dupa fusiunea din Clusiu vede realisarea totalei uniuni.

„Specialissime inse," dice mai incolo, „a sositu acum tempulu, de a suprime, a pune suptu petióre tóte miscamintele nationalitatiloru in Transilvani'a. Se spera a se pune capetu numerósei loru eleminte dusmane statului, si propagandei celei bine organisate, care au sustienutu comunicatiuni suterrane cu nationalii loru din afara, se va pune capetu, nu dintr'odata, ci isolatu, mai antaiu la conducatorii agitatiuniloru nationali si acésta trebue a fi salutatu cá inceputulu la victori'a asupra nationalitatiloru in Transilvani'a."

Ecca acestu prognostícu ni lu pune inaintea ochiloru diariulu officiale din fusiunea partiteloru maghiare, neconcedendune macaru unu momentu de decisiune, ca ce e de facutu facia cu acésta fusiune metamorfosata in liberalismu, conceptu de mari doresi de capu intre frica si sperantia.

Mai incolo procede „P. Ll." asupra romaniloru si sasiloru, dechiarandu, ca n'au altu terenu de sprijinu decata alu seu propriu, care trebue se li se surpe sub petióre, indata ce se va consolidá elementulu maghiaru prin unirea partiteloru. „Suntu maghiarii in Transilvani'a uniti, si acésta o si venéza regimulu de adi, atunci s'a facutu impossibila orce lupta ulterióra a nationalitatiloru transilvane."

„P. Ll." dupa acésta mai rumpe una lance; elu nu vede intre sasi si romani nece unu nexu, dicundu, ca ei neci in negatiune nu suntu uniti intreolalta, ca-ce sasii formézá una oppositiune activa in dieta, ér' romanii se topescu din dereptulu ziduriloru chinesice ale resistintii passive; sasii nu potu continua luptá indelungatu, ca n'au potere neci midiulócé, pe candu romanii n'au lipsa de alta la opositiunea loru, decatu de facultatea de a persevera, de inertia. Asia unu nou edificiu organicu de Uniune trebue inaltiatu si institutiunile speciali ale Transilvaniei cu totulu derimate, crezanduse totulu cá in Ungaria si organisanduse intocmu, acesta va se fia resultatulu finale.

Asia ne prenuncia diariulu officiale; nu ne potemu inse destulu mira de afurisit'a i suspitionare cu „propagand'a organisata," precandu romanulu de seculi a doveditu celu mai mare patriotismu pentru statu si natiune; si déca se afla vreo comunicatiune scientifica si comerciale cu vecinii, o poteti numi subterana? candu ea se face sub ochii vostri si impreuna si cu ai vostri? Lasati perversitatea la o parte si nu ne atingeti si ambitiunea de a fi patriotii cei mai fideli si mai sacrificatori cu fapt'a, ér' nu numai cu gur'a larga, cum suntetí dedati a ve gera facia cu noi si cu nevoile statului, pe care dupa ce l'a multu partit'a deachiana vreti alu refocilá, excludendu nationalitatile dela favorurile, nu inse si dela sarcinele lui, ori ce vre alta fusiunea din cestiune, déca ne denéga dreptulu comunu de perfecta egalitate si de autonomi'a tierei? Vederemo!

Mai. Sa imperatulu si regele va plecá in 1-a Aprile la Triestu, unde va asiste la descoperirea monumentului lui Maximilianu; in 5 Aprile va sosí in Veneti'a, unde se astépta cu mare pompa; de aici va calatorí prin Dalmati'a si numai la 13-a Maiu va resosí in Vien'a, comitatu de c. Andrássi 2 adjutanti generali si alta suita. Angerulu protegatoriu se lu reintórne in pace!!!

— Organulu ministeriului de esterne, „le journalu de Bucarest," in numerulu seu de ieri, 9 Martiu vorbesce despre protestarile ungariloru contra subventiunii pe care Statulu romanu o da besericei St. Nicolae si gimnasiului romanu din Brasiovu; acestu initiatu in relatiunile internationale ale guvernului actuale nu sta la indoiéla a aretá nemarginit'a sa surprindere, ca de si totu-deaun'a Statulu romanu a acordatu acésta subventiune, ungurii numai acum s'au ganditu se proteste, si inca intr'unu modu atatu de generalu, in catu pana si in diet'a dela Pest'a se facú o interpelare guvernului, care respunse imediatu, ca are cunorcintia de faptu, si ca va staruí se inceteze acésta anormale stare de lucruri. „R."

In Serbi'a si Montenegru se ivescu simptome de dile viforóse. Din Erzegovin'a fugira multi acolo persecutati de catra turci, precum si din Bosni'a si Serbi'a, ceea ce indigna multu pe aceste state.

Din Franci'a citimu marile aprecieri ale discursului noului presied. alu adunarii; d. Audiffret Pasquier, care a fostu votatu legile constitutionali, si care fú alesu pres. cu 418 voturi in contra nu mai la 133 dintre bonapartisti, extrem'a drepta si dreapta moderata. Tóte diurnalele lu complimentéza cá pe unu adeveratu republicanu, pentru acestu discursu.

Discursulu la occuparea locului de presied. alu adunarii nationali e dupa „Romanulu" urmatoriulu:

„Domniloru! Ve multiamescu c'o profunda emotione pentru insemnat'a onóre ce mi-ati facutu si pe care nici-odata n'a-si fi indrasnitu a o pretinde.

Ocupandu acestu fotoliu, gasescu aci traditiunile firmitatii si impartialitatii lasate de eminintii mei predecesori; pentru a meritá increderea ce mi-ati aretatu, n'amu de catu a le continuá.

„Cu tóte acestea a-si fi disperatu d'a-mi indeplini cu demnitate sarcin'a ce-mi este impusa, déca n'asi fi sciutu, ca simtiti, ca este necessariu mai multu de catu ori-candu d'a sporí ince autoritatea decisiuniloru d-vóstre prin calmulu si prin demnitatea deliberariloru. (Fórte bine, fórte bine!)

„Déca Franci'a a avutu in trecutu dile prospere si glorióse in urm'a unoru desastre crude, numai acestui guvernu alu tierei prin tiéra, numai acestui regime parlamentariu, atatu de dese-ori calomniatu, le datoresce. (Fórte bine! fórte bine!)

„Gratia lui, déca de patru ani ea a invinsu cele mai crude incercari ce póte indurá una natiune; multiamita lui, déca, prin recintele d-vóstre decisiuni, a-ti asiguratu viitorulu. (Nóua aprobare.)

„N'ati uitatu ceea ce póte costá pe una tiéra parasirea libertatiloru sale publice. (Aplause in stang'a.)

„Onórea de a le fi restabilitu si respectatu va fi a acestei adunari. (Fórte bine, fórte bine!)

„Veti aré buna-vointia a le face pe fia-care di mai scumpe pentru tiéra, prin moderatiunea d.-vóstre.

„Se-i probamu, ca cea mai sicura garantia a ordinii si a sicuritatii de cari are necessitate este libertatea. (Fórte bine, fórte bine in stang'a si in centru!)"

Totu d. Buffet a adressatu prefectiloru o circularia, prin care ii invita, ca in fruntea afisieloru ce voru obsci program'a guvernului se se puie formul'a: Republic'a francesa.

„Romanii din Transilvani'a." *)

(Dupa brosiura.)

Asemeni impedecamente intrevinu si atunci, candu fostii coloni si urbarialisti voiescu a dová pre sam'a scoleloru confessionale partea loru competenta din dreptulu de carcimaritu. Spre a impedecá asemeni donatiuni se pune de pretestu, ca acesa este averea cardinala a comunei, cu tóte ca dupa parerea mea, nice acestu dreptu nu este alu comunitatii cá atare, ci este dreptu privatu alu fostiloru urbarialisti, pentru ca asiá numitulu dreptu de carcimaritu de 3 luni s'a datu prin lege fostiloru coloni, pentru cá se-si póta vinde si spori productele loru proprie. In comune se afla o multime de locuitori, cari nu posedu nice o indreptatire legale la acestu dreptu de carcimaritu, din causa ca n'au fostu urbarialisti; séu déca e domnu terestru si cá atare are carcima séu ospetaria propria, séu déca a vendutu beuture si in decursulu celoru trei luni, venitulu ce-lu capeta, lu pune in pung'a sa si nu in lad'a satului; deci, precum domnulu de pamentu póte se dispuna liberu de venitulu carcimeloru sale, asiá trebue se póta dispune si fostii coloni de veniturile loru, pre cari potu se le doneze in deplina libertate pre sam'a scoleloru loru. Totu astfeliu a intielesu lucrulu si fostulu guvernu regiu, intarindu mai multe sute de protocóle de asemeni donatiuni, prin cari proprietarii respectivi donau obligatiunile imprumutului de statu séu dreptulu loru de carcimaritu pre sam'a scólei séu a beserice loru.

Asiu aré fórte multe de amintitu cu privire la scóle, inse me marginescu a mentioná, ca scólele comunali se infiintieza cu predilectiune si resfetiare in detrimentulu scóleloru confessionali, si ca atatu maghiarii, catu si celalte nationalitati, din caus'a nefavorabileloru referintie ce esistu intre noi, nu si-au datu destula diligintia, ba precum am esperiatu, au neglesu cu totulu educatiunea tinerimei de ambe sexele, au intrelasatu cá generatiunea juna se capete prin educatiune o iubire catra patri'a comuna si catra nationalitatea sa, déra tolu-odata si catra celelalte nationalitati collocuitórie in acésta patria, si nu s'au ingrigitu, cá celu pucinu animele fragede ale junei generatiuni, cari inca nu suntu inveninate de frecarile nationali, se fia pregatite si asecurate pentru infratirea diferiteloru nationalitati din patria.

In urma mai amintescu aici numai unu singuru esemplu batatoriu la ochi si si fórte potrivitu spre a constatá vitregimea statului facia de institutele de cultura romane. Miser'a poporatiune romana din comitatulu Zarandului, prin sacrificie mari a redicatu in fine unu gimnasiu in opidulu Bradu. Fondulu acestui institutu se compune mai vertosu din obligatiunile imprumutului de statu, donate de poporu in favórea gimnasiului. Candu veni tempulu de a se transcrie aceste obligatiuni pre numele gimnasiului, statulu prin organele lui, in locu cá se dé óre-care ajutoriu acestui institutu de cultura, -lu facu se platésca o taxa de transcriere de 4000 fl., prin a carei incassare gimnasiulu ar fi trebuitu se se inchida din caus'a lipsei mediulóceloru de esistintia. Din acestu periclu a scapatu numai cu ajutoriulu altoru sacrificie din partea publicului romanu, care prin contributiuni voluntari a restituitu fondului sum'a spessata cu transcrierea obligatiuniloru.

Apoi cu privire la promoverea interesseloru nóstre materiali inca amu aré fórte multe de doritu Abstragundu dela darile cele mari — cari nu ne apasa numai pre noi, ci pre toti locuitorii tierei — voiu se notificu numai atatu, ca spriginulu ce-lu primescu romanii dela statu atatu pre terenulu economicu, catu si alu industriei, este nullu in proportiune cu ajutoriulu ce se da altoru nationalitati.

Intru catu sum informatu, in tóta Transilvani'a nu esiste nice baremi o singura scóla de agricultura séu de industria, infiintiata si sustienuta din partea statului, unde studentii romani se póta fi instruiti in limb'a romana. Altmintrelea este adeveratu, ca in scólele de agricultura potu se studieze si romanii in deplina libertate, inse déca limb'a propunerii este esclusiv cea maghiara si déca tóte manualele suntu unguresci, atunci cea mai mare parte a economiloru romani este eschisa in fapta dela beneficiurile acestui invetiamentu, si asiá in casulu celu mai bunu numai acei pucini tineri romani ar' poté se iè folosu dela institutele ecomice, cari au petrecutu mai multi ani la scóla in orasie unguresci si si-au apropriatu limb'a maghiara. Astfeliu in aceste institute studiéza mai vertosu cei ce se pregatescu pentru functiuni de economi la domenie mari, si chiaru si intre acestia suntu prea pucini romani, din causa ca intempina greutati cu limb'a. Din contra pentru promoverea si progressulu proprietariloru mici si preste totu a agricultoriloru se lucra prea pucinu. Tare pucini juni romani suntu in stare a frecuentá scoli unguresci, numai spre a invetiá limb'a maghiara, cá intrandu in scóli'a agronomica se intielégа propunerile. Deci, nepotendu studiá spre a-si castigá cunoscintiele economice necessarie, nu scie se-si immultiésca nici venitulu dupa mic'a sa posessiune, ci continua lucrarea pamentului in modulu primitivu de mai inainte, care dieu pucinu castigu i aduce; si deórace acum totu ce se cumpera cu bani e forte scumpu, si afara de acést'a mai suntu de a se portá si sarcinele publice si pre acésta cale poporulu trebue se seracesca pre di ce merge. Din acésta causa impregiurarea ca in aceste institute de statu se propune esclusiv numai in limb'a maghiara, se póte consideré cá unu motivu alu seracirii poporului din tiéra si nu numai cá o simpla cestiune de nationalitate. Si acésta seracire a poporului progresédza cu atatu mai rapede, cu catu ca legea despre usura s'a stersu, fora a se redicá vr'o banca agraria séu alta asemene institutiune, si asiá bietulu proprietariu micu, fora distinctiune de nationalitate, este aruncatu si datu prada in ghiarele usurariloru.

Catu de necessaria si folositória ar' fi de esemplu pentru comunitatile muntene din comitatulu Clusiului o scóla economica-industriala, in care se se propuna si instruesc in limb'a romana, (ca-ci mai vertosu o parte dintre aceste comunitati se va prepadi cu totulu, déca nu i se va da mana de ajutoriu si nu se va instruí poporulu si la alte mediulóce de castigu; Motivele ce me indreptatiescu a enunciá o asemene parere, se potu vedé in motiunea mea, ce anulu trecutu am presentatu-o consiliului municipalu, consiliului scolariu si camerei industriale de aici din Clusiu, si care fu imbracisiata si spriginita din partea toturoru acestoru corporatiuni, ba camer'a industriala spriginindu-o cu totu adinsulu, a asternutu-o la ministeriulu de agricultura, industria si comerciu;) ce cestiune vitale este pentru aceste misere comunitati, cá pre langa taiatulu si cioplitulu lemneloru se mai invetie si alte meserii folositórie, se invetie a prepará casiuri mai fine, se introduca o mai folositória cultura de vite si oi, si se invetie, ca in ce modu agrii si livediele loru sterile se devina mai rentabile, mai productive! Catu de folositória ar fi pentru aceste comunitati scól'a agronomica din Clusiu-Monasturu, déca pre spesele statului séu pre spesele comune ale aceloru comunitati s'ar' primi in acea scóla cate unulu séu duoi tineri mai inteligenti, spre a invetiá numitele specie de meserii, cá apoi dupa duoi, trei ani de studiu se se intórca acasa si se le aplice dandu ocasiune si celorialti locuitori a invetiá aceste meserii dela dinsii. Dorere inse, ca pre langa tóte aceste, ca numit'a scola agronomica se afla asiá dicundu in vecinetatea loru immediata, nu potu se-i iea folosulu nici din acea causa, ca scindu fii poporului din acele comune numai limb'a romana, nu potu precepe instructiunea.

Cumca chiaru si acolo, unde interessele materiali ale poporului romanu s'ar' poté promové fora nici o cheltuiéla, inca nu se face nimicu in acésta privintia, asiu poté se insiru aici dreptu dovéda o multime de casuri si esemple, inse me multiumescu a face de asta-data mentiune numai de doue casuri concrete si anume: Patru sate romane vecinasie de 15 ani incóce — adeca si dela restituirea vietiei constitutionali incóce — se lupta necontenitu, cá se scape de a mai munci totu numai in interessulu altor'a, si cá celu pucinu in restempu de vr'o cativa ani se fia dispensate de a mai lucra la facerea altoru drumuri si se li fia permisu a-si implini detorintiá in asta privintia prin intrebuintiarea tempului si poteriloru spre crearea unui drumu propriu in legatura cu drumulu de tiéra; inse pana acum n'au esoperatu nimicu in acestu respectu, ba din contra suntu necessitate, cá in fia-care anu se mérga a face drumulu in tienuturi asiá de departe, pre unde dinsele nici n'au ocasiune de a-lu folosi vr'odata. Ér' alte comunitati muntene se lupta cu o miseria nespusu de mare — si chiaru si din caus'a unoru organe erariali — incatu abiá o mai incurca de pre o di pre alt'a, si cu tóte aceste nu se esoperéza dela comitatulu respectivu, cá celu pucinu pentru anulu acést'a séu se fia dispensate dela facerea drumuriloru, séu se-si implinésca acésta detorintia numai pre teritoriulu loru.

In legatura cu aceste asiu poté vorbi si despre acea sabia a lui Damocle, care se tiene asupr'a capului Nassudeniloru prin aceea, ca muntii ce li s'au datu séu resp. lasatu in modu solennelu in posessiunea loru, acum érasi li se contesta si punu in intrebare. Dér' apoi multimea referintieloru urbariali, despre cari — desi numai despre unele ramure ale loru — in an. 1868 am scrisu o cartecica intrega.

Asiu mai poté scrie inca fórte multu si despre alte nevoi ale nóstre, precum despre dificultatile ce le intempinamu intru recastigarea deplinei autonomie a beserice gr. cath. etc. etc., inse nice tempulu nu-mi permite, nice vointia nu am a mai lungi acestu neplacutu registru de nevoi si fapte, ce causéza nemultiumirea Romaniloru.

(Va urmá.)

*) Vedi Nr. 17 — 20 ai „Gazetei Tr."

Din marginea Campiei in 25 Martiu a. c. 1875.

Apellulu fratiloru nostri din Clusiu, cá romanii transilvaneni se tiena o adunare electorale, a aflatu in principiu aprobarea diuaristicei nóstre. Numai despre modulu compunerei acelei adunari s'au escatu pareri divergintí. Nu scimu, déca acésta divergintia a pareriloru, — ori altu ceva este caus'a, de tóta cestiunea se pare a fi amortitu?! Fratii nostri din Clusiu inse, cá iniciatori, au datorinti'a, cá se nu lase caus'a din mana, si se conchieme ei insisi acea conferentia. Modulu compunerei acelei conferentie, statorésca-lu, pre basea opiniuniloru desvoltate in decsebitele diuaria romane, insisi d. d-loru, in clubulu romanu de acolo, prin contielegeri prealabile si cu alti inteleginti ori antesemnanii memorati in apelu.

Gruparea pe neasteptate a partiteloru natiunei maghiare, cere acum imperativu, cá in tóte cestiu-

nile nóstre nationali, — mai urgentu inse in cestiunea proximeloru alegeri pentru diet'a din Budapesta, romanii transilvaneni se-si aiba statorita una directiva solidaria.

Din epistóle private, ce le primimu din deosebitele parti ale Transilvaniei, aflamu, ca in unele locuri s'au si tienutu conferentie locali, spre a-si statori program'a pentru alegerile venitórie. Astufelu aflamu dela Teac'a, comitatulu Clusiului, cum ca clubulu romanu alu acelui cercu a conchiamatu inteligenti'a si frontasii romani in o conferentia pre 6 Martiu, in carea s'a lusatu sonclusulu, cá la conferenti'a conchiamanda in urm'a apellului clusianiloru, acelu cercu se tramita doi deputati, cari acolo se staruésca pentru primirea urmatórei pregame:

„Natiunea romana din Transilvani'a remane consecuenta principialoru si postulateloru sale de pana acuma, prin urmare, pana la unu altu tempu mai favorabilu, remane in cea mai perfecta passivitate facia cu alegerile dietali la Pest'a; din contra inteleginti'a ei se dechiara pentru cea mai resoluta activitate, in cato ei sta prin putentia, pentru a consultá pre totu sufletulu romanu, de a se abstiené dela ori si ce amestecu pre terenulu politicu; a indemná si consultá, cu totu adensulu pre poporulu romanu la implenirea obligamenteloru sale, ce datoréza statului, — la retienerea dela beuturi spirituóse, ruinatórie pentru sine si famili'a sa, — si in fine a face totulu in interessulu scólei si alu educatiunei poporului romanu."

Despre asemeni concluse avemu sciri si din alte parti, cu mai multa ori mai pucina divergintia *).

Cine se unifice totulu?

Conferenti'a asteptata! Z.

Alegerea S. Sale P. Ioanne Metianu de episcopu alu dieceseï Aradului fù aprobata de Mai. Sa in 23 si indata in 24 Marte a si depusu juramentulu in Vien'a. Felicitamu pe noulu archiereu, asteptandu multe fapte bune dela anim'a lui cea romanésca!

Propunerea regimului Romaniei in Camera, in 15/3, privitória la concessiunea calei ferate Ploiesci Predealu, cadiù, inse regimulu primí plenipotentia a escrie concursu la licitatiunea acestei cali si resultatulu alu propune camerei prossime.

Clusiu, in 16 Martiu 1875.

Prea stimate Domnule Redactoru!

De multu, fórte de multu asceptu sosirea momentului, in care me aflu deja. Una idea, pentru a carei realisare s'a lucratu multu din partea unoru fruntasi ai inteligentiei romane din acésta cetate, adi e intrupata. E vorb'a de Reuniunea sodaliloru romani. Acésta salutaria intrunire dupa unu restempu de 4—5 ani dela infientiarea-i interimale numai in Domenic'a din 7 Fauru a. c. se potù constitui definitivu pre basea statuteloru sale, aprobate din partea inaltului regimu, care pana acumu numai chiaru in **3** ronduri ni le respinsese, acumu pentru un'a acumu pentru alta bagatela; ma odata numai, pentru ca amu cutediatu — vedi dómne — a ne numí natiune, dicundu-ni-se: se ne numimu numai nationalitate romana. Dér' fia si asia, noi adi in Clusiu avemu **„Reuniune de sodali romani,"** cea ce intre si nostri erá fórte de doritu, ma erá chiaru una necessitate imperativa pentru tenerii romani meseriasi; cari abia se mai cunoscemu dupa nume, ca suntu romani.

Meritulu in prim'a linia in respectulu infientiarei acestei reuniuni e alu neobositului si prea zelosului nostru barbatu Clar. **D. Dr. Grigoriu Silasi,** carele, de candu provedenti'a -lu aduse intre noi, cu rara-i intieleptiune si cu eminenta-i capacitate, scie a ne conduce spre totu ce e bunu si folositoriu, posedendu increderea toturoru.

*) Catu scimu noi, caus'a conferintii n'a amortitu, ci se sustiene cu tóta seriositatea; numai se nu omita neci alte cluburi prin comitate a se interessa de comun'a cointielegere cu tóte celelalte, asteptandu sensulu directivei, ce se va defige.

Red.

Cu ocasiunea adunarei generali constituante se inscrisera 23 insi maiestri, calfe si onoratiori, parte cá membri fundatori, parte cá ordinari si parte cá ajutatori.

Presiedente se realese Clar. d. Dr. G. Silasi prin acclamatione, v.-presiedente d. Michaele Janchi pardosiorìu, notaria: docentele locale I. Muresianu, casariu: Vasiliu Turcu lemnariu, controloru: Teodoru Vesianu rotariu; éra cá membrii de comitetu se alesera urmatorii dd: Constantinu Nasta pardosiorìu, Vasiliu Stanciu lemnariu, Gavriila Redeanu panariu, Stefanu Popu butnariu, Vasiliu Micasiu si Ioane Hintosiu morari; toti prin acclamatione.

Bani incursi dela membri, cá taxe are Reuniunea nóstra pana acumu 27 fl. 21 cr., cari suntu depusi in casa de pastrare.

Prelectiunile cu tenerii sodali deja s'au inceputu inca in Domenic'a din 14 Fauru a. c., cu care ocasiune docentele locale I. Muresianu a tienutu unu discursu istoricu despre originea romaniloru.

Dè ceriulu, cá jun'a nóstra Reuniune se inflorésca din di in di, in catu se póta atrage sub flamur'a sa pre toti acei teneri romani meseriasi, cari pribegédia prin castre straine, fora a sci de mam'a loru natiune, carea i-a laptatu, fora de a-si scí bine vorbí dulcea limba, in care s'au desmerdatu mamele loru inca in léganu!

†. †.

Statutele
Reuniunei sodaliloru romani
din CLUSIU.

I. Scopulu si numele Reuniunei.

§ 1. Sodalii romani din Clusiu se intrunescu pre basea statuteloru presenti intr'una reuniune, ce -si propune de scopu inaintarea membriloru sei in cultura, nutrirea spiretului sociale intre ei, si cu deosebire propasirea loru intru castigarea cunoscintieloru reali.

§ 2. Reuniunea va portá numele de „Reuniunea sodaliloru romani din Clusiu," si va avé sigilulu seu propriu, cu una emblema corespundatória si cu titlulu Reuniunei in giurulu densei.

II. Mediulócele.

§ 3. Spre ajungerea scopului seu, Reuniunea statoresce óre pre septemana pentru convenири.

La atari conveniri sodalii voru conversá; voru ascultá propuneri privitórie la fodustria, comerciu, agricultura, economia si computu, preste totu din scientiele reali; apoi pentru recrearea spirituale, cascigandu-si cu tempu una biblioteca, se voru cetí obiecte de natura beletristica si poesie; in fine amesuratu tempului, ce va cadé la dispunere, se voru face deprinderi in scriere, computu si cantari.

§ 4. Din adunarile Reuniunei discussiunile politice suntu eschise.

III. Membrii Reuniunei, drepturile si detoriintiele loru.

§ 5. Membrii Reuniunei suntu de patru categorie: ordinari, fundatori, colucratori si onorari, cari toti trebue neaperatu se fia cetatiani tienutori de vre una provincia a corónei ungaresci. In speciale:

a) orce industriasiu romanu (maiestru si sodale) póte fi membru ordinariu alu Reuniunei, déca implinesce conditiunile prescrise prin statutele de facia;

b) membru fundatoriu póte fi orce romanu, care odata pentru totu-deaun'a va contribuí in folosulu Reuniunei una taxa de 5 fl. (cinci fiorini v. a.)

c) colucratoriu póte fi orce romanu, care va dá unu ajutoriu anuale de unu fiorinu v. a., séu se va oblegá a tiené prelegeri celu pucinu de patru ori pe anu din obiectele atinse in § 2.

d) in fine membri onorari se numescu acei patrioti destinsi, cari prin patronire si sucursu mai notabile binemerita de Reuniunea nóstra, si pentru acesa adunarea generale a Reuniunei la propunerea a cinci membri ai sei ii prochiama de membri ai Reuniunei.

§ 6. Va mai avé Reuniunea unu membru de onóre destinatu, pre patronulu ei, pre care-lu va aclamá pe viatia, in adunarea generale, dintre cei mai de frunte fii ai patriei si nationalitatei romane, pre temeiulu cataroru merite eminenti facia de Reuniune.

Relatiunea patronului catra Reuniune e inse numai relatiune de onóre. Deci precum Reuniunea nu-lu va insarcinà cu portarea vre-unui officiu alu seu, asia nece patronulu din parte-si nu va poté deprinde vre-una inferiuritia decidiatória, fora numai consultativa, asupra trebeloru Reuniunei.

§ 7. Deriteriulu de a se face membru ordinariu ori colucratoriu are se fia recomendatu de catra doi membri vechi si insinuatu la presiedintele, care -i va spune atatu obligamentele, catu si beneficiale, ce-lu ascépta cá membru. Déca respectivulu se dechiara convoitu, notariulu se insarcina a-lu trece in catalogulu membriloru, si la cea d'antaiu convenire (óra de propuneri) noulu membru ordinariu ori colucratoriu, precum si fundatoriu, prin presiedente se presenta comitetului, respective Reuniunei.

§ 8. Toti membrii Reuniunei au dreptu la beneficiale, ce le intinde Reuniunea. Intre aceste membrii ordinari, fundatori si colucratori posiedu votu decisivu in adunarile reuniunei, derepta activu la alegerile officialiloru, éra dereptulu pasivu numai cu restringerile memorande in § 17. Derepturile amintite se potu deprinde numai in persóna.

Membrii onorari au dereptu consultativu.

§ 9. Reuniunea ascépta dela fia-care membru alu seu zelu pentru inaintarea scopului ei, si portare morale corespundatória demnitatei unei Reuniuni. Pentru acesa are dereptulu de a escbide din sinulu seu pre acelu membru, care séu ar' lucrá incontra scopului Reuniunei, séu prin portare scandalósa ar' compromite demnitatea Reuniunei. Acésta eschidere o face comitetulu, respectivulu inse are dereptu de a apellá la adunarea generale.

§ 10. Cei ce voru se parasésca Reuniunea de buna voia, o potu face, déca voru fi corespunsu indedoriloru statorite pentru unu membru pana la finea lunei, in carea vréu se pasésca afóra.

Cu acésta ei suntu absolviti de orce detorintie ulteriori facia cu societatea, si relatiunea loru sociale, in care stetera pana acumu catra ceilalti membri ai Reuniunei, pe venitoriu incéta.

Medulatii, cari se voru mutá din Clusiu, déca la mutarea loru nu se voru dechiará inaintea comitetului ori a adunarei generali, in scrisu ori cu vorb'a, ca nu voru se remanea mai incolo membri ai Reuniunei, se considera cá apartienutori si mai departe de Reuniune si supusi indetoririloru, ce li le impune acést'a.

IV. Conducerea afaceriloru Reuniunei.

§ 11. Reuniunea administra afacerile sale prin adunarea generale séu comitetulu alesu de catra acést'a.

§ 12. Tóte afacerile Reuniunei statu instructive catu si administrative, se pórta numai in limb'a romana.

A. Adunarea generale.

§ 13. Adunarea generale ordinaria o va convocá presiedentele, respective vice-presiedentele, si se va tiené totu-deaun'a in prim'a Domineca a lunei Decembre.

La adunarea gen. suntu de a se conchiamá toti membrii, si fia-care membru ordinariu e datoriu a se infaciosiá la dens'a. Celu ce nu se infaciosiédia, neavendu causa momentósa, are a contribuí pre sém'a fondului Reuniunei una taxa cá pedépsa, ce se va statorí prin adunarea gen., care mai pucinu de 10 cr. v. a. nu póte fi. Scusarea pentru absentia se face la presiedente.

In casuri de lipsa presiedentele póte si e datoriu se convóce adunare gen. straordinaria. Atari casuri ar' fi: déca interessele morali si materiali ale Reuniunei ar' devení in periclu si ar' cere remediu instantaneu si neamenabile pana la adunarea gen. ordinaria; déca din asemeni cause 12 membri ordinari ar' poftí in scrisu, cá presiedintele se convóce adunarea gen. straord. déca la adunarea gen. ordinaria nu s'ar' fi strinsu atati membri, cati se receru pentru adunarea concluseloru, adeca maioritatea numerului totale alu membriloru; si alte asemeni afaceri mai momentóse neprovediute.

§ 14. De competenti'a adunarei generale se tiene: se aléga comitetulu Reuniunei, se essamine activitatea de preste anu a vechiului comitetu, se cercetedie prin una comissiune din sinulu seu ratiociniulu pecuniariu si materiale despre anulu espiratu, dandu fostului comitetu absolutoriu au denegadu-i-lu; se revédia inventariulu Reuniunei, se scrutedie bilantiulu venitoriu si erogateloru si se incuviintiedie preliminariulu spesseloru pre anulu venitoriu, se primésca apellatele dela forulu comitetului, si eventualmente se prochiame pre patronulu si membrii onorari ai Reuniunei.

§ 15. In tóte afacerile sale adunarea gener.

va aduce decisiuni valide prin maioritatea voteriloru date de membrii presenti. Votarea se va face pre facia, ci in casuri momentóse 10 membri potu pretinde votisare secreta.

§ 16. Despre tóte actele adunarei gener. se va duce prin notariu protocolu exactu, care la incheiarea adunarei se va autentică prin una comisiune emisa din sinulu acesteia.

B. Comitetulu.

§ 17. Pentru manipularea afaceriloru reuniunei preste anu, Reuniunea -si va alege anualmente in adunarea gen., prin acclamatiune au cu maioritate de voturi unu comitetu, statatoriu din unu presiedente, unu vice-presiedente, unu notariu, unu cassariu, unu controloru si alti siese membri.

Presiedentele dintre membrii ordinari nu se póte alege; cassariulu, controlorulu, vice-presiedentele si cei siese membri neofficiali numai dintre membrii ordinari se potu alege; éra de notariu póte fi alesu si unu membru colucratoriu.

Officialii pórta officiale gratis; afara numai déca mai tardiu despunendu Reuniunea de midiulóce mai abundanti, adunarea ei gener. ar' afla cu cale a remunerá in catu-va lucrarile mai laboriése ale cutarui officialu.

§ 18. Agendele si detoriniele officialiloru suntu urmatórele:

a) Presiedentele convóca la tempulu seu siedentiele de comitetu si adunarea gen., presiede in tóte aceste, suscrie impreuna cu notariulu actele Reuniunei, si preste totu representa Reuniunea si e responsabile pentru dins'a inaintea autoritatiloru publice si a persóneloru a treia.

b) Vicepresiedentele inlocuesce pre presiedente, in casu de impedecarea acestuia, in tóte agendele si detoriniele presiedentiali.

c) Notariulu grigesce de lucrurile scripturali ale Reuniunei, tiene inventariu regulatu despre tóte actele, duce protocolu despre siedentiele de comitetu si ale adunarei gen., suscriendu impreuna cu presiedentele actele Reuniunei.

d) Cassariulu incassédia banii incursi, cu permissiunea comitetului platesce erogatele curenti, duce despre tóte venitele si spesele unu diurnalu regulatu, da raticiniu in siedentiele comitetului cá si in adunarea generale.

e) Controlorulu controlédia tóte afacerile de bani, ducendu si elu unu diurnalu exactu despre venite si erogate, si contrasemnandu tóte avisele de solvire indereptate la cass'a Reuniunei.

§ 19. Prememoratulu comitetu are de a se ingrigi de administratiunea si conducerea intielépta a Reuniunei, precum: de susceperea noiloru (membri) medulari, de manipularea si intrebuintiarea corespundiatória a averei Reuniunei, de tienerea in ordine a localitatei, unde se aduna membrii, de mobiliele si recuisitele de lipsa in localitate, scl.; pre urma la casu, candu Reuniunea va se aiba vre una festivitate, si de ordinea necessaria la acest'a.

§ 20. Spre scopulu de mai susu comitetulu va tiené siedentie lunarie regulate, in Dominec'a prima a lunei, la care presiedentele va aduná membrii comitetului prin notariu. In casu de obiecte urgenti presiedentele póte aduná comitetulu si de alte ori la siedentia straordinaria.

§ 21. La atari siedentie se poftesce presenti'a a celu pucinu siepte membri din comitetu, cari membri presenti decidu obiectele de pertractare pre cales maioritatei de voturi; la tempulare egalitatei voturiloru, votulu presiedentelui otaresce.

Despre cele desbatute si otarite in siedentiele comitetului notariulu duce asiaderea protocolu regulatu, care se autentica in siedenti'a prossima a comitetului.

V. Averea Reuniunei.

„Reuniunea sodaliloru rom. din Clusiu" statoresce pentru fia-care membru ordinariu alu seu una taxa lunaria de 10 (diece cr. v. a.)

Din aceste taxe, cumu si din ofertele membriloru fundatori si alte daruiri, se va formá unu fondu pentru acoperirea speseloru Reuniunei, care fondu se va administrá asia, ca ori ce bani incursi se voru depune neamenatu in cass'a de pastrare de in locu, ori mai tardiu se voru da si impromute la privati prelenga interesse mai bune si intabulare pre realitati; ér' adunarea gen., aflandu de bine, va poté incredintiá comitetului se cumpere si obligatiuni de statu, sortiuri de loterie mari si alte asemeni lucruri promitietórie de castigu mai bunu si totu-odata siguru.

§ 23. Banii, ce voru incurre estimodu pana la aprobarea mai inalta a statuteloru presenti, voru remané pentru totu-deaun'a de simbure alu memoratului fondu; ér' cei ce voru incarge dupa acea ori cá taxe si donuri, ori cá interessuriu, se voru intórce pentru acoperirea lipseloru Reuniunei numai in mesura de 5/6 parti, adaugundu-se a siesea parte necurmatu la fondu, cá estumodu Reuniunea se capete fundamentu catu mai solidu.

Dupa cele desfasiurate mai susu se intielege de sene, ca din cele cinci parti comitetulu va poté spessá pre fóie periodice, carti de lectura, instrumente necessaria si alte lucruri de lipsa spre ajungerea scopului Reuniunei, cumu si su titlu de ajutate in casu de morbu grcu au de mórte a membriloru sei fórte lipsiti; déra tóte aceste numai in cuadrulu bugetului preliminatu de adunarea gen. si pre langa strinsa respunsabilitate facia cu acésta.

VI. Despuneri generali.

§ 24. Reuniunea acést'a se va disolví atunci, candu numerulu membriloru ei de totu scaiulu ar' scadé pana la numerulu membriloru comitetului.

§ 25. La templare de disolvire, fia de vóia fia fora de voi'a membriloru, averea Reuniunei cea pecuniaria cá si cea materiale va trece in administrarea „Associatiunei romane transilvane pentru literatur'a si cultur'a poporului romanu," carea binevoindu a lua asupra-si acésta sarcina, din venitele averei va sutrage spesele administratiunali, restulu venitelor adaugundu-lu necontenitu la capitalu.

Déca in restempu de diece ani dela disolvire nu s'ar' mai infiintiá alta Reuniune de sodali rom. aici in Clusiu, atunci averea intréga impartindu-se in patru parti egali, una parte va cede Associatiunei rom. trans., alt'a casinei romane din Clusiu, ér' a trei'a si a patr'a la dóue Reuniuni de sodali romani din patria.

Decisiunile statu in respectulu disolvirei Reuniunei, catu si alu nóuei destinate a averei ei, inainte de assecurarea loru suntu de a se susterne inaltului ministeriu reg. de interne.

§ 26. Modificarea statuteloru presenti, fiendu odata aprobate din partea inaltului regimu, nu se póte facere, decatu la cererea a $^3/_4$ a totoruru membriloru Reuniunei posiedintori de votu decisivu, si pre langa incuvientiarea prea inalta.

Clusiu, 27 Septembre c. n. 1874.

Presiedintele interimale alu Reuniunei:
Dr. **Gregoriu Szilasi** m/p.
Professoriu de universitate.

(Statutele de facia le aprobá inaltulu ministeriu reg. de interne, cu datulu 4 Decembre 1874 nr. 49,808).

Noutati diverse.

Nr. 3/subc. d. VI. 1875. **Convocare.**

Conformu conclusului subcomitetului despartiementului VI. alu Associatiunii transilvane pentru literatur'a si cultur'a poporului romanu, adusu in siedinti'a dela 24 Ianuariu 1875. Subscrisii -si iau vóia a conchiamá prin acést'a adunarea generale a despartiamentului pre diu'a de 15/27 Aprilie 1875 in Ili'a-Muresiana.

Din siedinti'a subcomitetului despartiementului VI tienuta in 24 Ianuariu 1875 in opidulu Dev'a.

Ioanu Papiu, director. Alessiu Olariu, actuariu.

— **Nicolau Popescu,** celebrulu pictore academicu, dupa una fotografia mica depinse pe Dr. Nicola Arellaneda, f. presied. au republicei Argentine, in marime mai mare, cá cea naturale cu atata arte, in catu artisti din Rom'a si Itali'a, dupa „L' Osservatore Romano" din 12/3, admirara finetiele bravului nostru daco-romanu si grandeti'a intelligentii lui artistice. Astadi se admira pictorele nostru in Romani'a cu alte capd'opere rafaelice. Primésca si stringerile nóstre de mana. —

— **„Dacia,"** societatea generale de assecurare in Bucuresci -si va tiené in 31 Martiu adunarea generale a 3-ia, pentru constatarea progresseloru si modificarea unoru art. — Tocma acum in 17 in camer'a deputatiloru in Vien'a se facú interpelatiune ministrului, déca este adevera ca, pre candu societ. „Dacia" din Bucuresci este admissa in Austri'a fora cautiune, companieloru austriace s'a cerutu o mare cautiune, cá se fia admisse in Romani'a. Multu sange reu producu miscarile pe terenulu economiei nationali aventatórie, la vecinii, cari tralescu totu cu calculi si piane de a exploatá tóte primitiele tiereloru vecine in folosulu seu. Ministrulu inse respunse, ca deórace gubernulu romanu pretende depunere de cautiune si dela societ. sale nationale, nu se póte pretende favorisarea celoru straine. —

A aparutu de sub presa brosiur'a intitulata:

Memoriu asupra portreteloru Domniloru romani de d. Dim. A. Sturdza.

S'a pusu sub tiparu:

APPENDICE LA CODICELE ROMANE de B. Boerescu, cuprindiendu: tóte legile, decretele si regulamentele judiciale, financiare, administrative si militare din totu cursulu anului 1873—1874. Se afla, de exemplu, in acésta colectiune:

Codicele penale modificatu; — regulamentulu postalu; — legea pentru infiintiarea dreptului de licentia pentru beuturi spirtóse; — legea creditului fonciariu cu statutele sale; — codicele de justitia militare; — regulamentulu servitiului de statistica; — tóte regulamentele lucrate de s. Sinodu; — regulamentulu comitetului obligatiuniloru rurale; — regulamentulu servitiului sanitariu; — lege modificatória legei spirtuóseloru; — lege asupra regimului inchisoriloru — lege modificatória legei asupra poterei armate; — nóue lege comunale, completata cu testulu celu vechiu neabrogatu; — lege pentru inaintari in armata; — regulamentulu asupra legei spirtóseloru; — regulamentu de politia veterinaria; nóua lege a timbrului si inregistrarii complectata cu testulu vechiu neabrogatu; — legea pentru regularea proprietatii locuitoriloru din Basarabi'a; — legea servitiului sanitariu; — legea generala a vamiloru, et. etc. Tóte aceste legi cu anotatiuni, trimeteri si esplicatiuni necessarie. Peste pucinu va esi de sub tiparu.

Pretiurile piacei

in 26 Marte 1875.

Mesura	Specia fructeloru		Pretiulu fl.	cr.
Metreta austriaca-40 cupe	Grau	fruntea	4	54
		midiulocu	4	34
		de diosu	4	8
	Mestecatu		3	24
	Secara	fruméa	2	94
		de midiulocu	2	80
	Orditulu	frumosu	2	60
		de midiulocu	2	46
	Ovesulu	frumosu	1	54
		de midiulocu	1	46
	Porumbulu		3	20
	Meiu		4	80
	Hrisca		—	—
	Mazerea		4	66
	Lintea		6	68
	Fasiolea		5	34
	Sementia de in		8	66
	Cartofi		1	6
Punitu	Carne de vita		—	18
	„ de rimatoriu		—	24
	„ de berbece		—	—
Centinariu	Seu de vita prospetu		20	—
	„ „ „ topitu		—	—

Cursurile

la burs'a in 24 Martiu 1875 stá asia:

Galbini imperatesci	—	—	5 fl. 23	cr. v. a
Napoleoni	—	—	8 „ 88	„ „
Augsburg	—	—	104 „ 55	„ „
Londonu	—	—	112 „ 50	„ „
Imprumutulu nationalu		—	75 „ 85	„ „
Obligatiile metalice vechi de 5%			71 „ 45	„ „
Obligatiunile rurale ungare			79 „ 25	„ „
„ „ temesiane			77 „ 50	„ „
„ „ transilvane			76 „ 25	„ „
„ „ croato-slav.			80 „ —	„ „
Actiunile bancei	—	—	963 „ —	„ „
„ creditului	—	—	235 „ 25	„ „

Redactoru respundietoriu
IACOBU MURESIANU.

Editiunea: Cu tiparulu lui
IOANE GÖTT si fiiu HENRICU.